

نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی از دیدگاه مدیران شهرداری

محمد توسلی^۱، احمد علی فروغی ابری^۲، مجتبی شاهنوشی فروشانی^۳

^۱ کارشناسی ارشد امور فرهنگی، گرایش برنامه‌ریزی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان، اصفهان، ایران

^۲ استادیار دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.

^۳ استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، گروه مدیریت فرهنگی، اصفهان، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی شهروندان از دیدگاه مدیران شهرداری انجام شد. این پژوهش از نوع توصیفی از نوع پیمایشی بوده و با روش بررسی منابع کتابخانه‌ای، یافته‌های تحقیقات دیگران و جستجو در فضای اینترنتی مبانی نظری گردآوری شده است. جامعه آماری آن مدیران شهرداری شهر اصفهان می‌باشند که طی ۲ سال گذشته دارای مسئولیتی بوده‌اند و تعداد حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران ۹۷ نفر برآورد گردیده است. و ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است که جهت تنظیم آن از مبانی نظری استفاده شد. به این ترتیب که بر اساس اهداف، گویه‌های پرسشنامه تنظیم و ضمن رعایت سادگی، عدم وجود دوگانگی و ادراکات پاسخ‌دهندگان بر اساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) تنظیم گردید. پرسشنامه در دو بخش تهیه شده است که در بخش اول اطلاعات جمعیت شناختی سنجیده می‌شود و در بخش دوم نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری شده است. در این پژوهش جهت سنجش روایی از روایی محتوایی و صوری استفاده شد و به منظور تعیین پایایی ابزار پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. که برای پرسشنامه نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری ۰/۹۳ به دست آمد به منظور بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار و آمار استنباطی، تحلیل واریانس چندمتغیری، تی تک متغیره و آزمون تعقیبی استفاده شده است. نتایج نشان داد میانگین نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان بر ایجاد حس مشارکت و پایبندی ۳/۶۱ می‌باشد بنابراین t محاسبه شده از جدول بزرگ‌تر بود. بنابراین نقش برنامه‌های فعالیت‌های چاپ و نشر به صورت معنی‌داری منجر به ایجاد حس مشارکت و پایبندی در بین شهروندان می‌شود و بیشتر از سطح متوسط می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: فعالیت‌های چاپ و نشر، سازمان فرهنگی تفریحی، شهرداری، ایجاد مشارکت و پایبندی، اصول شهروندی

مقدمه

هر سازمانی، صرف‌نظر از نوع، بزرگی و یا کوچکی، دولتی یا خصوصی و... نهایتاً برای پاسخگویی به یک موضوع خاص و دستیابی به یک هدف مشخص ایجاد شده و بنابراین نحوه کارکرد این سازمان‌ها بدون در نظر گرفتن فلسفه ایجاد آن‌ها بسیار مهم است و سازمانی که بتواند به خوبی از عهده وظایف خود برآید، موفق است. بنابراین نتایج عملکرد سازمان‌ها یک فرآیند استراتژیک تلقی می‌شود. به همین دلیل در صورتی که وظایف و فعالیت‌های سازمان‌های فرهنگی به صورت صحیح و مدون انجام شود، می‌توان گفت کیفیت زندگی در جامعه افزایش می‌یابد. گرچه در سال‌های اخیر در زمینه نقش فعالیت‌های سازمان‌های فرهنگی و یا بررسی برخی از فعالیت‌های خاص این سازمان‌ها، تحقیقات و پژوهش‌های خوبی صورت گرفته و با اینکه تجربیات ارزنده‌ای در جهان و کشورمان صورت گرفته که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد، اما در زمینه ارائه شاخص‌های مناسب سازمان‌های فرهنگی به جرأت می‌توان گفت که پژوهش و یا کتاب‌هایی که بتواند در این خصوص اطلاعات مفید و دست‌اولی را به جامعه پژوهشی کشور ارائه دهد وجود ندارد. (کفاش و همکاران، ۱۳۹۲). با توجه به تنوع موضوعات و فعالیت‌های فرهنگی که در بین بسیاری از سازمان‌ها اجرا می‌شود به نظر می‌رسد بررسی نقش هر یک از این فعالیت‌ها در افزایش و یا کاهش و سیاستگذاری سازمان‌ها تاثیر داشته باشد لذا پژوهش حاضر با عنایت به اینکه فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی و تفریحی و نقش آن در فرهنگ شهروندی را بررسی می‌کند در نوع خود جدید و دارای نوآوری می‌باشد و به جهت میزان اعتبار مناسبی که سالیانه در این سازمان برای موارد چاپ و نشر هزینه می‌شود ضرورت انجام این تحقیق به خوبی مشهود می‌باشد. وقتی صحبت از یک جامعه شهری می‌شود، مجموعه‌ای از روابط پیچیده اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی همراه با تغییرات و تحولات نسبتاً سریع و شتابان در ذهن ایجاد می‌شود، چرا که شهر متشکل از افرادی است که به لحاظ یک سری سنن و آداب، رفتارها و شیوه‌های خاص زندگی به یکدیگر وابسته‌اند، و به این وجوه مشترک تعلق دارند. در نگاه اول واژه شهرنشینی برای عده زیادی از شهروندان بسیار زیبا و حتی برای بعضی‌ها پرستیژ به شمار می‌آید اما این که تا چه حد می‌توان شهروندان را با قوانین و حقوق متقابل افراد آشنا کرد جای بسی تامل دارد از طرف دیگر، عدم شناخت و معرفت افراد سازمان‌ها از عوامل اجتماعی فرهنگی مرتبط با حقوق و وظایف شهروندی، عدم اطلاع دقیق از حقوق و وظایف شهروندی و عدم وجود جوانب تئوریک و تاریخی از موضوع حقوق و وظایف شهروندی هستند که یافتن پاسخ‌های علمی در جهت شناخت آسیب‌ها و ضرورت پرداختن به آن بیشتر نمایان می‌شود. به نظر هابرماس^۱ نیز شهروندی را صرفاً می‌توان در چارچوب دستاوردهای تاریخی که ناشی از پدید آمدن نظام سرمایه‌داری است، درک کرد. به نظر وی شهروندی از تمایز میان حوزه اقتصادی و حوزه سیاسی سرمایه‌داری دوران است. این تمایز، حوزه نوپذیری را برای تحقق آزادی‌های فردی و حقوق سیاسی شکل داده است که در نزد هابرماس حوزه عمومی نامیده می‌شود. این حوزه حائل میان دولت و حوزه خصوصی زندگی افراد است و در تصمیم‌گیری‌ها از طریق مشارکت فعالانه شهروندان در شرایط آزاد و برابر صورت می‌گیرد. (مکلن^۲، ۱۹۹۴)

از عناصر تشکیل دهنده شهروندی حقوق و وظایف می‌باشند که بسیار مورد توجه عموم مردم است که این حقوق و وظایف در ابعاد مدنی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی فرهنگی قابل شناسایی است که هم حکومت و هم شهروندان بایستی از آن حمایت نمایند زیرا منافع و خیر عمومی در آن است. گرچه مفهوم شهروندی ممکن است به موقعیت تفویض شده قانون اشاره کند اما می‌تواند این نظریه را نیز مطرح کند که اشخاص در نتیجه موقعیت خود در درون یک جامعه یا حوزه سیاسی می‌توانند

^۱- Habber mass

^۲-maclon

مستحق حقوق نیز باشند (رضایی پور، ۱۳۸۵) امر آموزش شهروندان می تواند عنصر کلیدی در بالا بردن فرهنگ شهروندی باشد. در واقع نهادینه کردن و توسعه فرهنگ شهروندی در جامعه ایران با توجه به پتانسیل موجود و در ساختار و در حال گذار آن، با رهیافت آموزش با شیوه های مختلف قابل دستیابی است. آموزش رفتارهای شهروندی در قالب پارامترهای اخلاقی، اجتماعی باعث بهبود عملکرد افراد جامعه نسبت به یک زندگی سالم و آرام خواهد شد. نقش رفتاری آموزش شهروندی به شهروندان یک جامعه در پنج بعد خلاصه می شود. «الف) نوع دوستی که شامل رفتارهای یاری دهنده و کاملاً داوطلبانه به منظور کمک به شهروندان می باشد. ب) جوانمردی که در این بعد شهروندان همراه با رفتارهای جوانمردانه خود سعی بر این می کنند که خرده جوئی ها و خرده گیری ها را نسبت به یکدیگر کاهش دهند. ج) خوش خویی نمونه دیگری از آموزش رفتارهای شهروندی نسبت به یکدیگر است، که باید به صورت مشارکت فعالانه و مسئولانه بین شهروندان توسعه داد. د) ادب و مهربانی بعد دیگری از رفتارهای شهروندمدارانه نسبت به یکدیگر است، این رفتارها مانع ایجاد مشکل و مساله در محیط های مختلف زندگی شهروندان خواهد شد، در واقع نقش و احترام و تکریم یکدیگر شهروندان و رعایت حقوق شهروندان نسبت به یکدیگر در گسترش این نقش رفتاری بسیار موثر است. ه) وظیفه شناسی: بخش دیگری از رفتارهای شهروندمداری است که باید در قالب برنامه های درسی و غیر درسی به دانش آموزان و دانشجویان و سایر افراد جامعه آموزش داد که این بعد دینی تلاشی فراسوی الزامات رسمی است که هر فردی باید در جهت همیاری همکاری و توسعه همه جانبه خود در خود بوجود آورد.» (هویدا-نادری، ۱۳۸۸: ۱۰۶-۱۰۵)

با توجه به تشریح و بسط ابعاد رفتاری آموزش شهروندی، این پدیده اجتماعی نقش بسیار بارزی در بسط و گسترش سرمایه اجتماعی دارد، و منجر به توسعه جوامع بشری گردیده است. در واقع نقش چنین تعلیماتی رابطه تنگاتنگی با رفتارهای اخلاقی و اخلاق دارند، براین اساس نهادینه کردن آموزش های شهروندی منجر به بروز شرایط یگانگی و هبستگی اجتماعی شده است. نقش این آموزه های مدنی در جوامع امروز باعث تقویت مشوق هایی چون «احساس برادری، همنوعی، تعهد و مسئولیت پذیری و...» می شود. نقش این آموزه ها در جامعه باعث نظارت اجتماعی بالایی در بین شهروندان خواهد شد که شهروندان نسبت به یکدیگر به رعایت نظم اجتماعی و احترام به حقوق یکدیگر می پردازند، علاوه براین اعتماد اجتماعی را در بین شهروندان گسترش می دهد. از جمله سازمان های فرهنگی که مستقل از دولت فعالیت می کند سازمان های فرهنگی تفریحی می باشند که از لحاظ تشکیلاتی وابسته به مجموعه شهرداری ها می باشند و فعالیت های مختلفی در باب آموزش و ارتقاء فرهنگ شهروندی دارند که سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در سال ۱۳۸۳ فعالیت انتشاراتی خود را به صورت جدی آغاز و در حال حاضر جایگاه دومین ناشر شهرداری ها را در کشور دارا می باشد. چاپ بیش از ۲۰۰ عنوان اثر مکتوب کتابی که در حوزه های مختلف اجتماعی، فرهنگی، هنری، دینی، کودکان، آموزشی و... می باشد که این عناوین جدای از چاپ هزاران نسخه بروشور و... می باشد که به طور جدی به حوزه های مختلف فرهنگ شهروندی می پردازد. در این تحقیق فعالیت های حوزه چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان مورد تحقیق، پژوهش و مذاقه قرار می گیرد و در نهایت ارزیابی می شود که این بخش از فعالیت سازمان، چه نقشی در فرهنگ شهروندی دارد و فارغ از هرگونه جهت گیری و با استفاده از روش های پژوهشی که برای این نوع از تحقیقات تعریف شده به بررسی آن پرداخته خواهد شد.

روش تحقیق

قبل از انتخاب روش تحقیق مناسب برای مطالعه، باید به ماهیت موضوع و هدف های پژوهش توجه نمود. در بیشتر موارد تحقیق مناسب با توجه دقیق به سؤالات تحقیق و روش قابل استفاده ای است که سؤالات می توانند با آن مطالعه شوند. «هدف از انتخاب روش تحقیق آن است که محقق مشخص نماید چه شیوه یا روشی را اتخاذ کند تا او را هر چه سریع تر و دقیق تر در دستیابی به پاسخ کمک نماید» (نادری و سیف نراقی، ۱۳۸۸، ص ۶۰). بر همین اساس با توجه به هدف پژوهش نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در فرهنگ شهروندی از دیدگاه مدیران شهرداری است، روش انجام تحقیق، توصیفی از نوع پیمایشی است. توصیفی به دلیل این که محقق می خواهد آن چه را که وجود دارد به صورت عینی و منظم گزارش دهد. هم چنین با توجه به این که محقق درصدد بررسی دیدگاه و نظرات پاسخگویان می باشد، تحقیق از نوع پیمایشی است.

جامعه آماری

جامعه آماری به کلیه افراد یا اشیایی اطلاق می گردد که دارای یک یا چند ویژگی مشترک هستند (پاشا شریفی و شریفی، ۱۳۸۶). جامعه آماری این تحقیق مدیران شهرداری شهر اصفهان می باشد که تعداد آن ها ۱۳۰ نفر می باشد. جامعه آماری در این پژوهش مدیرانی انتخاب شدند که در طول ۲ سال گذشته در یکی از بخشهای شهرداری اصفهان فعالیت داشته اند و مسئولیتی در رده مدیران داشته اند. برای اینکه نتایج در شهرداری قابلیت تعمیم و استفاده داشته باشد از این تعداد نمونه گیری شد تا پس از اجرا نتایج تحقیق قابلیت تعمیم بیابد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکرین ۹۷ نفر برآورد گردید.

روش نمونه گیری

نمونه بخشی از جامعه تحت بررسی است که با روشی که از پیش تعیین شده است انتخاب می شود. به قسمی که می توان از این بخش، استنباط هایی درباره کل جامعه بدست آورد بنابراین نمونه گیری انتخاب تعدادی از افراد، حوادث و اشیاء از یک جامعه تعریف شده به عنوان نماینده آن جامعه است. در نمونه گیری تصادفی هر یک از اعضاء جامعه تعریف شده شانس برابر و مستقلی برای قرار گرفتن در نمونه دارند. منظور از مستقل بودن این است که انتخاب یک عضو به هیچ شکل در انتخاب سایر اعضای جامعه تأثیری نداشته باشد (سکاران، ۱۳۸۶). در این تحقیق از روش تصادفی در دسترس استفاده شد. افراد انتخاب شدند و پرسشنامه ها در بین آنان توزیع گردید.

ابزار اندازه گیری

برای جمع آوری اطلاعات روش ها و تکنیک های گوناگونی وجود دارد. یک محقق با توجه به اهداف تحقیق خویش و نیز ویژگی های نمونه تحقیق، از بین روش های جمع آوری اطلاعات، باید از روش مناسبی استفاده نماید. «از پرسشنامه بیشتر در تحقیق کمی استفاده می شود، زیرا استاندارد بودن و ساختار منسجم پرسشنامه با روش کمی سازگار است.» (گال و همکاران، ۱۳۸۲). از آن جایی که رایج ترین وسیله جمع آوری اطلاعات در تحقیقات پیمایشی پرسشنامه می باشد، لذا در پژوهش حاضر نیز برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته ۵ سوالی استفاده شده است. که پایایی و روایی آن ۰/۸۹ محاسبه شد.

یافته‌های مربوط به تحلیل عامل

جهت اصلاح پرسشنامه و بررسی روایی سازه پرسشنامه محقق ساخته، ابتدا پژوهشگر به مطالعه گسترده ادبیات پژوهش پرداخته و با توجه به رویکردهای مختلف به ارائه چارچوب پیشنهادی در این زمینه اقدام نموده است.

جدول ۱: تحلیل عوامل مشارکت و پای بندی بر اصول شهروندی

ردیف	مؤلفه مشارکت و پای بندی بر اصول شهروندی	اندازه KMO	بار عاملی
۱	فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی باعث حساسیت بیشتر مردم نسبت به حفظ محیط زیست شده است.	۰/۶۸۷	۰/۳۰۶
۲	محصولات و تولیدات حوزه نشر سازمان فرهنگی تفریحی تا چه حد توانسته است در ارتقاء فرهنگ شهروندی مؤثر باشد؟		۰/۵۸۹
۳	فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی باعث علاقمندی بیشتر مردم به استفاده از برنامه‌های ورزشی شهرداری شده است.		۰/۹۰۸
۴	فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی باعث علاقمندی بیشتر مردم نسبت به شرکت در مسابقات فرهنگی شده است.		۰/۸۲۸
۵	فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی باعث افزایش شور و نشاط اجتماعی در بین مردم شده است.		۰/۸۴۲

بر اساس یافته‌های جدول بالا بیشترین ضریب عاملی در مؤلفه مشارکت و پای بندی بر اصول شهروندی مربوط به گویه ی ۳ با بار عاملی ۰/۹۰۸ و کمترین ضریب عاملی مربوط به گویه ی ۱ با بار عاملی ۰/۳۰۶ بوده است مقدار KMO در باب کفایت نمونه‌گیری برابر ۰/۶۸۷ بوده که مقدار بالا و قابل قبولی است. هم چنین بارهای عاملی هر یک از زیر مؤلفه‌های بر روی مؤلفه مشارکت و پای بندی بر اصول شهروندی همه بالاتر از ۰/۳ می‌باشد.

روش‌های تجزیه و تحلیل آماری

تجزیه و تحلیل حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری SPSS-19 در دو سطح آمار توصیفی^۳ و استنباطی^۴ انجام شد. در بخش آمار توصیفی مشخصه‌های آماری مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی آزمون t تک متغیره، آزمون فریدمن، و تحلیل واریانس چند راهه استفاده شد. الف) آزمون t تک متغیره: به منظور مقایسه هر یک از سوالات تحقیق با نمره ملاک از آزمون t تک متغیره استفاده شد. سوال‌های ۱ تا ۴ تحقیق حاضر با استفاده از این روش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. ب) آزمون فریدمن به منظور رتبه بندی نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری در ابعاد مختلف از این آزمون استفاده شد

^۳ -descriptive statistical

ج) آزمون تحلیل واریانس چند راهه: برای آزمون تفاوت معنی دار بین چند میانگین، یعنی زمانی که متغیر مستقل از دو سطح بیشتر باشد، از آزمون تحلیل واریانس چندگانه استفاده می‌گردد. جهت تحلیل سؤال ششم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس چندگانه استفاده شده است.

یافته ها

سؤال: از دیدگاه مدیران شهرداری فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان چه نقشی در ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی شهروندان اصفهانی دارد؟

جدول ۲: مقایسه میانگین میزان نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در

ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی از دیدگاه مدیران شهرداری با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	انحراف از میانگین	t	درجه آزادی	سطح معناداری
مشارکت و پای بندی بر اصول شهروندی	۳/۶۱	۰/۵۵	۰/۰۵۸	۱۰/۳۸۲	۸۸	۰/۰۰۱

بر اساس یافته‌های جدول (۲) میانگین میزان نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی از دیدگاه مدیران شهرداری ۳/۶۱ می‌باشد. از آنجایی که t محاسبه شده از t جدول بزرگ‌تر است. بنابراین میزان نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان در ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی از دیدگاه مدیران شهرداری، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد.

نتیجه گیری

سؤال: از دیدگاه مدیران شهرداری فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان چه نقشی در ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی شهروندان اصفهانی دارد؟

یافته ها نشان داد که بیشترین میانگین نمره پاسخ در بعد ایجاد مشارکت و پایبندی بر اصول شهروندی، با ۴/۲۲ مربوط به سؤال ۱ گویه « فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی باعث حساسیت بیشتر مردم نسبت به حفظ محیط زیست شده است» می‌باشد و کمترین میانگین نمره پاسخ با ۳/۳۲ مربوط به سؤال ۳ گویه « فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی باعث علاقمندی بیشتر مردم به استفاده از برنامه‌های ورزشی شهرداری شده است.» بوده است.

یافته‌های جدول (۲) نشان داد میانگین نقش فعالیت‌های چاپ و نشر سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان بر ایجاد حس مشارکت و پایبندی ۳/۶۱ می‌باشد بنابراین t محاسبه شده از t جدول بزرگ‌تر بود. بنابراین نقش برنامه‌های فعالیت‌های چاپ و نشر به صورت معنی‌داری منجر به ایجاد حس مشارکت و پایبندی در بین شهروندان می‌شود و بیشتر از سطح متوسط می‌باشد. نتایج حاصل از این تحقیق با نتایج بدست آمده از تحقیقات یورگن هابرماس همسو می‌باشد.

در جوامع مدرن موقعیت شهروند با توسعه حقوق، امکان دسترسی و مشارکت فرد در تعداد بیشتری از نظام‌ها نظیر بازار، کارخانه، دادگاه، ارتش، انجمن‌ها و احزاب فراهم شده است که نشان دهنده عضویت در سازمان‌های بیشتر و توسعه ی

دامنه‌ی انتخاب است. اما این تصور به معنای شهروندی فعال نیست و در حقیقت فقط حقوق لیبرال، پیرامون مالکیت خصوصی را مطرح می‌کند. شهروندی فعال و واقعی با مشارکت همه اعضای جامعه در نهادهای حکومتی امکان پذیر می‌شود. طبق اصول دموکراسی، اصلاً مناسب نیست که گروه زیادی از افراد در یک جامعه کار و زندگی کنند اما از فرصت اتخاذ تصمیمات در مورد آینده خود و جامعه شان برخوردار نباشند. عضویت در یک جامعه سیاسی علاوه بر حقوق، دربردارنده‌ی مسئولیت‌ها نیز هست. پس حقوق نیازمند تعهدات متقابل است. اساساً به این دلیل که شهروندی در بر دارنده‌ی مشارکت و مسئولیت هاست، هابرماس این شهروندی را «میهن دوستی قانونی» می‌نامد (هابرماس، ۱۹۹۴:۳۵).

هابرماس جامعه شناس انتقادی، شهروندی را بر پایه اجتماع سیاسی، جامعه‌ی مدنی و حوزه عمومی تعریف و تبیین کرده است. نظریه او بر شرایط دسترسی برابر به مشارکت استوار شده و ضرورت «اجتماعات گفتگومانی» را پیشنهاد می‌کند. به اعتقاد هابرماس، شهروندی گفتگومانی است که در پارادایم لیبرالی و مدرنیته متولد می‌شود. حقوق شهروندی، تنها در نظام حقوقی مدرن قابل تعریف و شناسایی است و هسته‌ی اصلی نظام حقوقی مدرن را نیز حقوق فرد می‌سازد. وی از این دریچه به مفاهیمی چون حقوق بشر و شهروندی پرداخته است (هابرماس، ۱۳۸۰).

قبل از شکل‌گیری مدرنیته شهروندی به طور قطع یک موقعیت انحصاری بود. در بعضی از موارد به ویژه در دولت-شهر آتن باستان شهروندی بدون شک عمیق بود به این مفهوم که شهروندی تعهد شدیدی به نهادهای مشترک حکومت احساس می‌کردند و تعهداتی که انجام آنها از شهروندان انتظار می‌رفت، گسترده بودند. شهروندان علاوه بر این که حکومت شونده بودند، حکومت کردن نیز به خودشان واگذار شده بود و نظام اداره دموکراتیک و بسیار مشارکتی دولت-شهر بیانگر این موضوع بود. اما در جهان ماقبل مدرن گستره شهروندی دایره وسیعی نداشت به طوری که بخش‌های بزرگی از جمعیت را شامل نمی‌شد و زنان به ویژه از شهروندی محروم بودند. در جهان ماقبل مدرن تقسیم میان شهروند و غیرشهروند^۵ حاکی از نابرابری‌هایی بود که طبیعی و تغییرناپذیر فرض شده بودند.

منابع و مأخذ

۱. آذر، ع، مؤمنی، م. ۱۳۸۹. آمار و کاربرد آن در مدیریت. جلد اول، چاپ هشتم، تهران: انتشارات پیوند نو.
۲. خلیلی شورینی، ن. ۱۳۸۱. روش تحقیق و کاربرد آن در مدیریت. تهران: نشر آروین.
۳. خوبی نژاد، غ. ۱۳۸۰. روش تحقیق علوم تربیتی. انتشارات سمت، ص ۵۴۲.
۴. سکاران، ا. ۱۳۸۶. روش‌های تحقیق در مدیریت. ترجمه صائبی، م، شیرازی، م، چاپ چهارم، تهران: مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
۵. گال، م. و همکاران. ۱۳۸۷. روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. ترجمه نصر، ا، و همکاران. تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
۶. شریفی، حسن پاشا، شریفی نسترن. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم رفتار. تهران انتشارات سخن.
۷. امام جمعه زاده، سید جواد (۱۳۸۱). جهانی شدن و شهروندی چکیده مقالات همایش راهکارهای توسعه فرهنگ شهروندی، انتشارات محبان
۸. جباری، حبیب؛ مشارکت و توسعه اجتماعی، مجموعه مقالات همایش توسعه اجتماعی وزارت کشور، ۱۳۷۸، ص ۸-۷.

⁵ non-citizen

۹. جهانگیر، رضا (۱۳۸۱). شهر نشینی و شهروندی. چکیده مقالات همایش راهکارهای توسعه فرهنگ شهروندی، انتشارات محبان
۱۰. دراس، دی. ای. (۱۳۷۶). پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ ناییبی. تهران. نشر نی
۱۱. ذکائی. محمد (۱۳۸۰) اخلاق شهروندی، نامه انجمن جامعه شناسی ایران. تهران: مؤسسه انتشاراتی کلمه
۱۲. گیدنز، انتونی (۱۳۷۷) پیامدهای مدرنیته. ترجمه محسن ثلاثی، تهران. نشر مرکز
۱۳. مرکز آمار ایران، (۱۳۷۷) امارنامه اصفهان
۱۴. نجاتی، حسینی، سید محمود. (۱۳۸۰)، بررسی جایگاه مفهوم شهروندی در قانون شهرداری ها.